

T. C.
SIKIYÖNETİM KOMUTANLIĞI
3 NOLU ASKERİ MAHKEMESİ

Kayıt No. : 1982/1887
M. Esas No. : 1982/861
Karar No. : 1983/491

SELİMİYE/İSTANBUL

25.11/1983

(GEREKÇELİ HÜKÜM)

Türk Ulusu adına yargılama yapıp hüküm vermeye görevli ve yetkili Sıkıyönetim K. 3 Nolu As. Mahkemesi;

BAŞKAN :
ÜYE : Gv.Kd.Aib. Süreyya ÖLMEZ 1952/2390
ÜYE : Svl.Bakım. Naciye KARADÖNÜ 11776
ÜYE : Hkt.Yzb. Erdoğan GENEL 1978/14-6.

den kurulu İDDİA MAKAMINDA Svl.Savcı. : Opus KESER 14228

TUTANAKTA : Svl.Memur. Cemal GÖKÖZ hazır oldukları halde

DAVACI : K.H.

SANIK : MEHMET TUNCA : Mebus oğlu Muazzezden olsa 1936 D.lu. Boyoğlu Hasköy
Nf. kayıtlı Ankara Çenkaya 1. Ni Oğlu Sokak 6/4 da oturur
Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyasal
Teoriler doçenti.

VEKİLİ : Av. Nebil Varay : İstanbul Barosu Avukatlarından.
SUÇ : TCK.nun 142/1-6, 173/Son maddelerini ihlal 1402 S.Y.Huk.
SUÇ TARİHİ : 26.6.1982

Yukarıda açık kimliği yazılı sanık hakkında mahkememizde yapılan açık yargılama sonunda,

GEREKÇELİ HÜKÜMÜ : Sıkıyönetim Askeri Savcılığının Esas 982/2652 karar 1982/2013 sayılı ve 12.11.1982 günlü iddianamesi ile sanık Mete Tunca'nın İstanbulda Belge yayın evi tarafından 26.6.1982 tarihinde yayınlanan (Eski sol üzerine yeni bilgiler) adlı kitabın yazarı olduğu bu kitapta 1925 yılında yaşamış komünistler hakkında bilgi verildiği hayat hikayelerinin ve hatıralarının anlatıldığı bunların komünistlerin niteliğindeki yazılarının gizli Türkiye komünist partisinin program ve nizamnamesinin bu partinin 1920 yılındaki 1. kongre tutanaklarının beyannamelelerin kongredeki konuşmacıların sözlerinin TRK'nin risallerinin enternasyonal marşın kitapta yer aldığı Mustafa Suphi'nin köhizmi övücü yazılara ile Nasım Hikmet'in komünist propagandası mahiyetini taşıyan şiirlerine kitapta yer verildiği, böylece sanığın araştırma ve terahhi belge yayınlamak görevlisi altınordu komünist propagandası yaptığı iddia edilerek hakkında dava açılmıştır.

Sanık Mete Tunca gerek hazırlık tahkikata sırasında İst.C. av.İrd. tarafından alınan 6.10.1982 günlü 1 adesinde ve gerekse duruşmadaki sorgusunda kendisinin Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesinde siyasal teoriler kürsüsünde Öğretim üyesi ve görevlisi olduğu bu kürsüde yapılan iş bölümü sonucunda kendisinin 20 yılın başlarındaki dönemde Türk siyasal fikir hareketlerini araştırma görevinin verildiğini bu ömürden olarak ikinci mecrubiyet döneminde 1925 yılına kadar olan sol akımları ve ayrıca 1931 yılına kadar CHP'sinin faaliyetlerini incelediğini 1966 yılında türk solunun tarihi hakkında yazdığı tez ile doçent olduğunu, dava konusu eski sol üzerine yeni bilgiler isimli kitabın bu çalışmasının bir tamamlayıcısı niteliğinde olduğunu değişikleri bakanlığının izni ile gerek sovyetler birliğinde ve gerekse ABD de incelemeler yaptığı kitabın buralarda sol akımlarla ilgili olarak bulunduğu belgeleri kapsadığını kitabın tamamı ile ilmi bir çalışma niteliğinde bulunduğu belgelerin en az 60 yıllık olduklarını kitaba aktarırken bu belgelerde en küçük bir değişiklik yapmadığını, sadece bu belgelerin hangi kütüphanede bulunduğu veya hangi eserde yer aldığı hususlarının belirtildiğini, propaganda yapmak kaçta bulunmadığını kitapdaki bütün yazı ve araştırmaların ilmi olduğunu, tarih ilminin inceleyen bir bilim belgelere dayanarak görüldüğünü ve esasen bu belgeleri bulmanın emniyet görevi olduğunu diğer bu belgeleri bulmanın araştırma işi görevini yapmış sayılacağını,

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

kendisinde tarihi belgeleri toplayıp onları synen yayınlamış olduğunu söylemiştir, Dava konusu eski sol üzerine yeni bilgiler isinli kitabın incelenmesinde birinci bölümünde Süleyman Nuri adındaki küçük sabitin kafkas cephesinde rus ortasına itica ettiği Krasnovodski ceza evinde 26 Bakı komisyonlarından sağ kalanlara ile birlikte yatan Mustafa Suphi ve diğerlerine karşı olan tutumunu ve hayat hikayesinin anlatıldığı görülmektedir, ikinci bölümünde Mustafa Suphi tarafından tercüme edilen manifestö görevi, 3. bölümde TKP, 1920 yılındaki 1 nci kongresi bu kongresinde yapılmış olan konuşmalar hakkında edilen kararlar alınan kararlar TRP'sinin programı ve teşkilat nizamnamesinin bulunduğu görülmektedir, 4. bölümde TKP nin üç risalesi yer almakta 5 nci ~~Türkiye'de~~ (c) bölümünde Türkiye halk iştirakiyini farkasına ait bilgiler verilmektedir 6 bölümde Bulgaristan Komünist partisinin Türkiye yayın ortamı olan Ziya gazetesi ve bu gazete yayınlanan bazı yazılar yer almaktadır, diğer 7 ve 8 ci bölümlerde Türkiye Komünist Gençler Birliği genellikle kuralgaidlerdir v.b benzer konular yer almaktadır.

Harizlik tahkikatı sırasında mütelası alınan bilirkişi Prof. Dr. Salih Kömürler 19.7.1982 günlü raporunda dava konusu kitapta intiklal savaşından önceki ve sonraki dönemde komünistlerin kılardan ibaret olduğu bunlardan hangisinin rusyaya gittikleri ve orada yerleştikleri ve hayat hikayeleri hakkında bilgi verildikten sonra bunların yazmış oldukları hatıraların negrettikleri komünist propagandasına ifade eden metinlerin enternasyonal tarzına benzer manzûmelerin ~~Harizlik~~ in kalama aldığı manzûmelerin kitapta yer aldığı TKP'nin 1920 yılında negredilen programı kongre sabitleri, kongrede konuşma yapan kişilerin konuşmaları farka nizamnamesi, çeşitli risaleleri, boyanmaların kitapta ~~okunmuş~~ sayfaya yayınlandığını, suç olan muhtevalara kamulara ihlal eden bu yayınların meydana getirdikleri tarihsel teşkil etmiş olmaları, halen aynı konuların yitirilme bulması karşısında bunların ~~okunmuş~~ telakki edilerek yayınlanmasına sebep ortadan kaldırmaya bu nedenle kitabın TCK.142 nci maddesini ihlal eder nitelikte bulunduğunu bildirmiştir.

Bahkence seçilmiş olan bilirkişiler Prof. Dr. Nevzat Güreli, Prof. Dr. Ötügen Tosun, Doç. Dr. Koksal Bayraktar tarafından düzenlenmiş olan 13.6.1983 günlü bilirkişi kararı raporunda; dava konusu kitapta 1920 yıllarında sovyetler birliğinde yaşamış bir grup türkün hayat hikayeleri iç çekişmeleri doktorinor görüş ayrılıkları yayınladıkları belgelerin arda arda ortaya koyduğu hiçbir sorun yapılmadığı, o dönemde kullanılan dile synen sadık kalındığı belge ve bilgilerin ayrıntı aktarıldığı, olayların ortaya konulduğunda yazarın tamamı ile kuru bir dil kullandığı, işin için olduğu kadar yansız ve belgesel bir nitelik taşıdığı propagandanın çeşitli yarıyay kararlarında (Belirli bir düşünceyi başkalarına na üçüncü şahıslara, topluma benimsetmek amacıyla taraftar kazanması yada taraftarların inançlarını kuvvetlendirmesi amacıyla yayılması ifade eder) gelinde tarif edildiği dava konusu kitapta belirli kişilerin hayat hikayeleri belirli çelişme ve faaliyetleri yayınlar asıllarına tamamen uygun şekilde yazarın katkısı olmaksızın aktarıldığı böylece kitaba okuyan kişide Türkiye'de Marksist - Leninist bir sistemin kurulması yönünde bir etkilik olduğu, sadece belirli bir tarih dönemi içinde çeryan etmiş olayların belirli belgeler açısından nasıl gerçekleştiği yönünde aydınlatma hususunun gerçekleştiği kitabın belge-Okunmuş niteliğinde bulunduğu ve niteliği ile TCK.nun 142 maddesini ihlal etmediği bildirilmiştir.

Yukarıda belirtilen kısaca açıklanan dava konusu eski sol üzerine yeni bilgiler adlı kitabın incelenmesinde kitapta yer alan pek çok hatıra yazılarında çevirilerde kitaba aktarılmış olan TKP'sinin 1920 yılındaki yapılan kongresinde yapılan konuşmalarda alınan kararlarda bu partinin program ve nizamnamesinde yayınlanan risalelerinde Ziya gazetesi ile diğer gazete ve dergilerden aktarılan yazılarda proleteryanın (işçi sınıfının) diğer sınıfları ortadan kaldırması kendi diktatörlüğünü kurması mevcut ve sınıfsız iktisadi ve sosyal nizamların ortadan kaldırılıp yok edilmesi gerektiği yolunda yazılar bulunduğu görülmektedir. Bu yazıların tamamını gerekçeli kararda yazarak bu kararı gereksiz yere wastecandan bu şekilde ki yazıların hangileri olduğu (Misal kabilinden) dava konusu kitapta sayfa numaraları yazılmak suretiyle işaret edilmiştir, Örneğin kitabın 30 sayfasından 46 sayfasına kadar devam eden bölümde Mustafa Suphi'nin tercüme ettiği komünist boyanması yer almaktadır Sadi Kuzancı tarafından 1971 yılında yazılıp yayınlanan (Toplum karşı işlenen suçlar) adlı kitabın 17-18 ve 19 sayfalarından yer alan yarıyay ceza genel kurulunun 23.2.1971 gün Esas 970/164, Karar 971/52) sayılı ve yarıyay 1. Ceza dairesinin 26.2.1971 gün esas 970/21-40 karar 1050 sayılı ilamında komünist kuruluşları olan Marx ve Engels'in komünistleri-

zaferinin sağlama amacıyla yazdıkları ve komünizmin ilke ve esaslarını kapsayan manifesto adlı eserin türkçeye çevrilip yayınlanarak bilimsel esas ve usul dışında ve tek taraflı olarak nakil edilmesi, komünistlik propağandası mahiyetini taşıdığı) içtihat edilmiştir.

TKP'nin 2. ci kongresinde Mustafa Suphi'nin irat ettiği nutukun (....Türkmene gön derilen mektuplara görerseniz faaliyetinizin son ümidini boşgevizimde olduğu kanısını an larsanız) öblesi ile başlayan ve kitabın 56 ve 57 sayfalarında bulunan yazıların ;

Aynı kongrede Nerimanof Nerimanof'un nutkunda yer alan 57 sayfadaki (....Dört yıllık harp bize gösterdiği bütün milletleri zelaletten kurtaracak ilaq ancak komünizmdir. başka ilaq yoktur) öblesi ile başlayıp 58 sayfadaki sona eren yazıların ;

Aynı kongrede yoldaş Ali Haydar Karayol'in nutkunda yer alan 58 sayfadaki (Rusya inkılabı umum cihan sahmət keçleri ah ve halelerinin bir semeresidir) diye başlayan (Türk zahtıkeçleride o inkılabın bayrağı altında toplanarak sadet ve sursat belliyoclar) çeklin de devam eden yazıların aynı kongrede Kasımof Yoldaşın nutkunda yer alan 59 sayfadaki (Yoldaşlar bizim gırmız garika kurtarmak olsun bu da ancak komünizmin sayesinde mümkündür) çeklinde başlayan devam eden yazıların ;

Aynı kongrede İsmail Hakkı Yoldaşın nutkunda yer alan 59 sayfadaki başlayıp 60 ncu say fada sona eren (...Sarmal peğaların pek çok süzlerini dinledik fakat bu süzler anadolu köylüsüne hiçbir fayda vermedi. Komünistler ise köylerde kurması çığgın tohumlarını ekcek ve berhat Anadolu'yu bu surette yükseltecektir.) çeklinde başlayan devam eden yazıların ;

Aynı kongrede Mehmet Emin Yoldaşın nutkunda yer alan 59 ve 60 sayfalarda bulunan ve (....Bu günden itibaren Türkiyenin hakiki inkılabı uğrunda son katresine kadar kanımıza fedı otmeye hazırız) çeklinde sona eren yazıların ;

Aynı kongrede ittihaz olunan mukarrerat hükmünde 65 sayfadaki yer alan (....Müstesale keci devletler kumensata(ç) ailesinde doğrudan doğruya hakimiyeti eline almak için mübare zeye atılması, eski sermaye sistemi yıkılıp yerine beşeriyetin mihmetkeç kumensatın sadet ve refahının temin eden komünizmin kaim olacağına güphe barınmaktadır) çeklinde başlayan devam eden yazıların ;

Aynı kongrede Hazım Yoldaşın garik meseleleri ile ilgili 69 sayfasında yer alan konuş masında (Bunun ancak bir sureti halli vardır. Bu meseleyi meydana çıkaran burjuvasının yıkılması statifi ve siyasi tahakkümü mahfi ve Türkiyede içtimai inkılabın ihkısafı ve gura hükümetinin kurulması. Yagasın müstakil Türkiye Sosyalist Şuralar Hükümeti) çeklinde başla yıp devam eden yazıların ;

Aynı kongrenin kararlar kısmında 97 sayfadaki yer alan (TKP Türkiye'de gura hükümeti teessüs edip hakimiyet proleteryanın eline geçinceye kadar memleket dahilinde komünizmin ru hunda (Kooperasyon) hareketi uyandırmaya çalışmaktadır.....) çeklindeki kararın ;

Aynı kongrede Zinelli Yoldaşın konuşmasında yer alan 99 sayfadaki (...Azərbaycan da bir garik bürosu teşkil ettik, vazifesi programda burjuvaziyl devarmak ve içtimai inkılab ı hazırlamaktır) çeklindeki yazıların ;

Aynı kongrede 5 ve 6 nci içtimaiyelerinde Mustafa Suphi Yoldaşın irat ettiği nutkundan 103 sayfadaki yer alan (.... Bütün ümit, istihsal dünyasının bütün mazmun sınıf ve milletleri ile birleşerek bütün dünyasını yıkıma çalışın hakiki hars ve medeniyete doğru ilerleyen inkılapçaların ve bu inkılapçıları uğrusun(ç) ağusunda toplayan komünist farkatandır.... Esasen mülkiyet devri-hazırda çekli ile bir hak olmaktan ziyade bir hurafe mahiyetini arz eder ..) çeklinde yer alıp devam eden yazıların ;

Koza aynı kongrenin programı ile ilgili 1108, 1109, 111, 113 üncü sayfalarda yer alan yazıların, İsmail Hakkı Yoldaşın 134 ve 135 nci sayfadaki yer alan nutkunun Türkiye K. Partıma nın programı ile ilgili 144, 150, 151, sayfalardaki yazıların TKP'nin risalleri ile ilgili 168, 169, 175, 177, 184, 186, 188, 190, 191 nci sayfalarda yer alan yazıların 207 nci sayfadaki girin Ziya gazetesinden aktarılan 243, 246, 248, 254, 259, 262, 266, 268, 269, 277, 278, 279, 284, 286, 289, 295, ve 303 nci sayfalardaki yazıların yukarıda ifade edildiği gibi proleteryanın (İçti sınıfların) diğer sınıfları ortadan kaldırması kendi diktatörlüğünü kurması nevahi ve ailesine iktisadi ve sosyal mizanların ortadan kaldırılarak yok edilmesi ve yerine komünist bir düzenli kurulmasının gerektiğine içerdikleri görülmektedir.

TKK'nun 162 nci maddesinde yer alan (...Anınun cürüm saydışı negriyati nakletmek başlı başına bir cürüm olup ...) hükmünün bu gibi negriyatan muhtev yatı, tasdik olunmadığına veya içtihatla nakledildiğine yahut mesuliyeti başka bir kişiden

[Handwritten signature]

....

[Handwritten signature]

tanımıyla derühte eylediğine dair bir kayıt ilavesi naklini mesuliyetten varetme kılması) çeklindeki hükmü gereğince, dava konusu kitabın yazarı olan Mete Tunçay'ın esayı mesuli yetinin bulunduğu iddia edilmiş ve 19.7.1982 tarihli bilirkişi raporunda kitabın TCK.mad. 142 maddesini ihlal eder nitelikte bulunduğu bildirilmiş ise de sanığın dava konusu kitabı yayınlarken propağanda kastı ile hareket etmiş olup olmadığını hususunu araştırılması gerekmektedir.

Osya içerisinde bulunan Ankara Üniversitesi siyasi bilimler fakültesi dekanlığına 1. Eylül 1983 günlü cevabı yazısından sanık Mete Tunçay'ın dava konusu kitabın yayınlandığı tarihte adı geçen fakültenin siyasi teoriler bilimi kürsüsünde doçent olduğu anlaşılmaktadır, yukarıda açıklandığı gibi dava konusu edilen eski sol üzerine yeni bilgiler içeren kitabın 1925 yılına kadar olan dönemindeki sol akımlarla ilgili bilgiler kongre ve toplantılar ile ilgili dokümanları ihtiva ettiği anlaşılmaktadır, sanık siyasi teoriler bilimi kürsüsünde çalıştığına göre bir siyasi akımın geçmiş yıllardaki gelişimini ve faaliyetlerini incelemek bunlara ait belgeleri arayarak bulmak gerekli görüldüğü takdirde yayınlanmak üzere dahilinde bulunmaktadır.

Yarıştay 8 ci ceza dairesi 16.3.1977 gün esas 1976/7882, Karar 971/2488 sayılı istihadında toplumca bilimlere yönelik bilimsel bir araştırma, öğrenme, öğretme ve açıklama amaçlı eserlerle yayımlanan eserde propağanda kastının bulunmadığına karar verilmiştir, yukarıda belirtilen topluma karşı işlenen suçlar adlı kitabın 16-17 sayfalarında yer alan yarıştay 1. Ceza dairesinin 28.4.1972 günlü Esas 970/1077 karar 971/2510 ilamında (Bir eserin bilimsel nitelikte kabul edilebilmesi için bu eserdeki düşüncelerin usul, objektif tarafsız mahiyet taşıması lazımdır) çeklinde hüküm bulunduğu görülmüştür.

Aynı kitabın 18-19 ncu sayfalarında yer alan aynı dairesinin 26.3.1972 günlü esas 970/2140, Karar 1972/1051 sayılı ilamında (Bilimsel esas ve usul dışında ve tek taraflı olarak nakli eylesenisi komünistlik propağandası mahiyetini taşıdığı) ifade edilmiş suretiyle bilimsel esas ve usuller içinde objektif eserlerin propağanda mahiyetinde bulunmadığı anlaşılmıştır.

Keza aynı kitabın 34 sayfasında yer alan aynı dairesinin 7.7.1970 gün 69/2192 esas 970/2286 karar sayılı ilamında (Bilimsel araştırma ve inceleme ancak her hangi bir konunun (Objektif) nesnel olarak ele alınması bilim verileri ışığı altında ve tamamen tarafsız olarak eleştirilip tartışılması demektir) hükmü yer almaktadır.

Böylece yarıştayan çeşitli istihadlarında bir konunun objektif olarak ele alınması, bilim verileri ışığı altında tarafsız olarak eleştirilmesi hususunda suç tarihinde meri olan anayasanın 21. maddesinde yer alan her kesin bilimsel serbestçe öğrenme, öğretme, açıklama yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkında sahip olduğu yolundaki hükmü gereğince bunların suç olmayacağına karar vermiş olduğu görülmüştür.

Sanık Mete Tunçayın yukarıda açıklandığı üzere siyasi bilimler fakültesinde ve siyasi teoriler kürsüsünde doçent olarak görev yaptığı anlaşılmamasına, yayın tarihindeki siyasi akımları incelemek görevi dahilinde bulunmasına dava konusu eski sol üzerine yeni bilgiler adlı kitapta yakın tarihimizin bir bölümündeki sol akımlarla ilgili bilgilerin yaygınlaşma konularını faaliyetleri bu akımla ilgili olarak yapılan kongreler bu kongrelerdeki konuşma ve kararlar neşredilen program nizamname ve risaleler, yine aynı dönemde çeşitli gazete ve dergilerde yayınlanan haberler ve yazıların bilirkişi heyeti tarafından düzenlenmiş 13.6.1983 günlü raporda açıklandığı gibi ard arda ortaya konduğu her hangi bir yorum yapılmadığı hususunun mümkün olduğu kadar yansız, belgesel bir nitelik taşıdığı ve bunların esaslarına tamamen uygun şekilde yazarın katkısı olmaksızın aktarıldığı belge-doküman niteliğinde bulunduğu anlaşılmamasına, böylece dava konusu kitapdaki konuların objektif olarak ele alınacağı bilimsel usul ve esaslara uygun ve tarafsız olarak nakledildiği tahakkuk etmiş sine göre suç tarihinde meri anayasanın 21. maddesinde yer alan öğrenme, öğretme, açıklama ve yayma hakkına dayanarak hareket ettiğini ve eylemlerinde propağanda kastının bulunmadığına kabul etmek gerekli görülmüştür.

Bu nedenlerle 19.7.1982 günlü bilirkişi raporundaki mütalaya iştirak edilmiş tir. Böylece sanığın eylesiminde propağanda kastının mevcut olmadığı anlaşıldığından hakkında beraat kararı verilmesi gerekli görülmüştür.

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

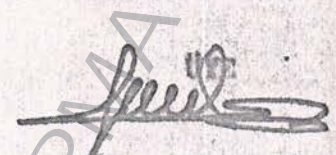
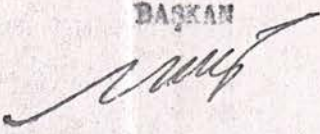
[Handwritten signature]

H Ü K Ü M

İhtarada açıklanan nedenlerle;
Sanık Mete Tunçay'ın hareketlerinde kendisine yükletilen suçun unsurlarına
mevcut olmadığa anlaşıldığından müstet suçdan BERAATİNE

28.11.1983 tarihinde Askeri Savcı Oğuz Keser huzuru ile sanık Mete Tunçay ve
vekili Av. Nebil Varay'ın yüzlerine karşı talep gibi ve Askeri Savcı Tunçay yolu açık olmak
üzere oy birliğiyle karar verildi, ayrıca ve usulen anlatıldı. 28.11.1983

BAŞKAN

TÜRKİYE SOSYAL TÜSTAV TARİH ARAŞTIRMA AKFİ

Sanık Mete Tuncay ve vekili Av. Nebil Baruy celdiler yüzlerine karşı acık duruşmaya devam edildi.

Dosyanın heyetce tetkik edildiği anlaşıldı.

Başkaca tahkiki mucip cihet kalmadığından duruşmaya son verildi.

G.D.) Gerekeceği karârında etraflıca aıklanacağı vechile.

Sanık Mete Tuncay'ın hareketlerinde kendisine yükletilen suçun unsurları mevcut olmadığını anlaşıldığından müsnet suçdan BERAAATINE.

28.11.1983 tarihinde Askeri Savcı Öğuz Keser huzuru ile sanık mete tuncay ve vekili Av. Nebil baruyun yüzlerine karşı talep gibi ve askeri yargıtay yolu acık olmak üzere oy birliğiyle karar verildi, ayrıca ve usulen anlatıldı.28.11.1983

Başkan

D. akimi

Üye

T.K.

TÜRKİYE SOSYAL TARİH TUSTAV ARAMA TAKFI

T. C.
SİKİYÖNETİM KOMUTANLIĞI
3 NOLU ASKERİ MAHKEMESİ

Kayıt No. : 1982/1287
M. Esas No. : 1982/861
Karar No. : 1983/491

SELİMİYE/İSTANBUL

28.../11.../ 1983

(GEREKÇELİ HÜKÜM)

Türk Ulusu adına yargılama yapıp hüküm vermeye görevli ve yetkili Sıkıyönetim K. 3 Nolu As. Mahkemesi;

BAŞKAN : Gv.Kd.Alb. Süreyya ÖLMEZ 1952/2390
ÜYE : Svl.Emekli. Naciye KAYLAĞANLI 11776
ÜYE : Hak.Yzb. Erdoğan GENEL 1978/14-6.
den kurulu İDDİA MAKAMINDA Svl.Savcı. Ömer KESER 14228

TUTANAKTA : Svl.Emekli. Cemal GÜKÖZ hazır oldukları halde

DAVACI : K.H.
SANIK : METE TUNCAY : Nebus oğlu Musazzezen olma 1936 D.lu. Beyoğlu Hasköy Nf. kayıtlı Ankara Çankaya Nul Oğlu Sokak 6/4 de oturur Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyasal Teoriler doçenti.

VEKİLİ : Av. Nebil Varuy : İstanbul Barosu Avukatlarından.
SUÇ : TCK.nun 142/1-6,173/Son maddelerini ihlal 1402 S.Y.Muh.
SUÇ TARİHİ : 26.6.1982

Yukarıda açık kimliği yazılı sanık hakkında mahkememizde yapılan açık yargılama sonunda.

GEREKÇİ DÜŞÜNÜLMÜ : Sıkıyönetim Askeri Savcılığının Esas 982/2652 karar 1982/2013 sayılı ve 12.11.1982 günlü iddianamesi ile sanık Mete Tuncay'ın İstanbulda Belge yayın evi tarafından 26.6.1982 tarihinde yayınlanan (Eski sol üzerine yeni bilgiler) adlı kitabın yazarı olduğu bu kitapta 1925 yılında yaşamış komünistler hakkında bilgi verildiği hayat hikayelerinin ve hatıralarının anlatıldığı bunların komünizm niteliğindeki yazılarının gizli Türkiye komünist partisinin program ve nizamnamesinin bu partinin 1920 yılındaki 1. kongre tutanaklarının beyannamelerinin kongredeki konuşmacıların sözlerinin TKP'nin risallerinin enternasyonal marşının kitapta yer aldığı Mustafa Suphi'nin konizmi övücü yazıları ile Nazım Hikmet'in komünizm propagandası mahiyetini taşıyan şiirlerine kitapta yer verildiği, böylece sanığın araştırma ve tarihi belge yayınlamak görüntüsü altınoluk komünizm propagandası yaptığı iddia edilerek hakkında dava açılmıştır.

Sanık Mete Tuncay gerek hazırlık tahkikatı sırasında İst.C. av.Yrd. tarafından alınan 6.10.1982 günlü ifadesinde ve gerekse daruğmadaki sorğusunda kendisinin Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesinde siyasal teoriler kürsüsünde öğretim üyesi ve görevlisi olduğu bu kürsüde yapılan iş bölümü sonucunda kendisinin 20.yüz yılın başlarındaki dönemde Türk siyasal fikir hareketlerini araştırma görevinin verildiğini bu ömleden olarak ikinci mevrutiyet döneminde 1925 yılına kadar olan sol akımları ve ayrıca 1931 yılına kadar CHP'sinin faaliyetlerini incelediğini 1966 yılında türk solunun tarihi hakkında yazılmış olduğu tez ile doçent olduğunu, dava konusu eski sol üzerine yeni bilgiler isimli kitabın bu çalışmasının bir tamamlayıcısı niteliğinde olduğunu dışişleri bakanlığının izni ile gerek sovyetler birliğinde ve gerekse ABD de incelemeler yaptığı kitabın buralarda sol akımlarla ilgili olarak bulunduğu belgeleri kapsadığını kitabın tamamı ile ilmi bir çalışma niteliğinde bulunduğunu belgelerin en az 60 yıllık olduklarını kitaba aktarırken bu belgelerde en küçük bir değişiklik yapmadığını, sadece bu belgelerin hangi kütüphanede bulunduğu veya hangi eserde yer aldığı hususlarının belirtildiğini, propaganda yapmak kastı bulunmadığını kitapdaki bütün yazı ve araştırmaların ilmi olduğunu, tarih ilminin inceleyen bir kim senin belgelere dayanarak yazılmasını, ve esasen bu belgeleri bulmanın onun görevi olduğunu diğer bu belgeleri inceleyip araştırmak ise görevini yapmış sayılacağını,

İsmail

Reza

kendisinde tarihi belgeleri toplayıp onları aynen yayınlamış olduğunu söylemiştir, Dava konusu eski sol üzerine yeni bilgiler ismalı kitabın incelenmesinden birinci bölümünde Süleyman Nuri adındaki küçük zebitin kafkas cephesinde rus ordusuna iltica ettiği Krasnovodski ceza evinde 26 Bakü komisirlerinden sağ kalanları ile birlikte yatması Mustafa Suphi ve diğerlerine karşı olan tutumunu ve hayat hikayesinin anlatıldığı görülmektedir, ikinci bölümde Mustafa Suphi tarafından tercüme edilen manifeste çeviri, 3. bölümde TKP, 1920 yılındaki 1 nci kongresi bu kongresinde yapılmış olan konuşmalar mizakere edilen konular alınan kararlar TKP'nin programı ve teşkilat nizamnamesinin bulunduğu görülmektedir, 4. cü bölümde TKP nin üç risalesi yer almakta 5 nci bölümde Türkiye'de (9) bölümde Türkiye halk iştirakiyun farkasına ait bilgiler verilmektedir 6 bölümde Bulgaristan Komünist partisinin Türkiye yayın organı olan Ziya gazetesi ve bu gazete yayınlanan bazı yazılar yer almaktadır, diğer 7 ve 8 ci bölümlerde Türkiye Komünist Gençler Birliği osmanlıca kızılşakadere'disi v.b benzer konular yer almaktadır.

Hazirlik tahkikata sırasında mütalası alınan bilirkişi Ord. Prof. Dr. Sulhi Dönmezer 19.7.1982 günlü raporunda dava konusu kitapta istiklal savaşından önceki ve sonraki dönemde komünistlerin kimlerden ibaret olduğu bunlardan hangisinin rusyaya gittikleri ve orada yerleştikleri ve hayat hikayeleri hakkında bilgi verildikten sonra bunların yazmış oldukları hatıraların neşrettikleri komünist propağandasını ifade eden metinlerin enternasyonal marşına benzer manzumelerin Hazin Hikmet'in kaleme aldığı manzumelerin kitapta yer aldığını TKP farkasının 1920 yılında neşredilen programı kongre zabitleri, kongrede konuşma yapan kimse lerin konuşmaları farka nizamnamesi, çeşitli risaleleri, beyannamelerin kitapta döküman sifa tıyla yayımlandığını, suç olan muhtevaları kamuoyuna ihlal eden bu yayınların meydana getir dikleri tarihsel suç teşkil etmiş olmaları, halen aynı konuların yitirilmiş bulurması karşısında bunların döküman telakki edilerek yayınlanmasının suçu ortadan kaldırmayacağını bu nedenle kitabın TCK. 142 nci maddesini ihlal eder nitelikte bulunduğunu bildirmiştir.

Hakemeye seçilmiş olan bilirkişiler Prof. Dr. Nevzat Güreli, Prof. Dr. Öztekin Tosun, Doç. Dr. Köksal Bayraktar tarafından düzenlenmiş olan 13.6.1983 günlü bilirkişi heyeti raporunda; dava konusu kitapta 1920 yıllarında sovyetler birliğinde yaşayan bir grup türkün hayat hikayeleri iç çekişmeleri doktoriner görüş ayrılıkları yayınladıkları belgele rin arda arda ortaya konduğu hiçbir yorum yapılmadığı, o dönemde kullanılan dile aynen sadık kalındığı belge ve bilgilerin aynen aktarıldığı, olayların ortaya konulduğunda yazarın tamamı ile kuru bir dil kullandığı uslubun mümkün olduğu kadar yansız ve belgesel bir nite lik taşıdığı propağandanın çeşitli yayıncı kararlarında (Belirli bir düşüncenin başkalarına üçüncü şahıslara, topluma benimsetmek amacıyla taraftar kazanması yada taraftarların inançlarını kuvvetlendirmesi amacıyla yayılmasını ifade eder) şeklinde tarif edildiği dava konusu kitapta belirli kişilerin hayat öyküleri belirli çalışma ve faaliyetleri yayınlar asıllarına tamamen uygun şekilde yazarın katkısı olmaksızın aktarıldığı böylece kitabı oku yan kişiye Türkiye'de Marksist-Leninist bir sistemin kurulması yönünde bir etkileşim olmadığı, sadece belirli bir tarih dönemi içinde ceryan etmiş olayların belirli belgeler açı sindan nasıl gerçekleştiği yönünde aydınlatma hususunun gerçekleştiği kitabın belge-döküman niteliğinde bulunduğu ve niteliği ile TCK. nın 142 maddesini ihal etmediği bildirilmiştir.

Yukarıda bölümlerin kısaca açıklanan dava konusu eski sol üzerine yeni bilgiler adlı kitabın incelenmesinde kitapta yer alan pek çok hatıra yazılarında çevirilerde kitaba aktarılmış olan TKP'nin 1920 yılında yapılan kongresinde yapılmış ki konuşmalarda alınan kararlarda bu partinin program ve nizamnamesinde yayınlanan risalelerinde ziya gazetesi ile diğer gazete ve dergilerden aktarılan yazılarda proleteryanın (işçi sınıfının) diğer sınıfları ortadan kaldırması kendi diktatörlüğünü kurması mevcut ve müesses iktisadi ve sosyal nizamların ortadan kaldırılıp yok edilmesi gerektiği yolunda yazılar bulunduğu görülmekte dir. Bu yazıların tamamını gerekçeli kararda yazmak bu kararı gereksiz yere uzatacağından bu şekilde ki yazıların hangileri olduğu (Misal kabilinden) dava konusu kitapdaki sayfa numaraları yazılmak suretiyle işaret edilmiştir, Örneğin kitabın 30 sayfasından 46 sayfasına kadar devam eden bölümde Mustafa Suphi'nin tercüme ettiği komünist beyannamesi yer almaktadır Sadi Kazancı tarafından 1971 yılında yazılıp yayınlanan (Toplumla karşı işlenen suçlar) adlı kitabın 17-18 ve 19 sayfalarında yer alan yayıncı ceza genel kurulunun 22.2.1971 gün Esas 970/164 Karar 971/52) sayılı ve yayıncı 1. Ceza dairesinin 26.3.1971 gün esas 970/21-40 karar 1051 sayılı ilaında komünizmi kurucuları olan Marx ve Engels'in komünistlerin-

F. M. S.

...

...

zaferinin sağlama amacıyla yazdıkları ve komünizmin ilke ve esaslarını kapsayan manifesto adlı eserin türkoeye çevrilip yayınlanarak bilimsel esas ve usul dışında ve tek taraflı olarak nakil edilmesi, komünistlik propağandası mahiyetini taşıdığı) içtihat edilmiştir.

TKP'nin 1 ci kongresinde Mustafa Suphi'nin irat ettiği nutkun (....Fırkamıza gön derilen mektupları görseniz memleketimizin son ümidini boşsevizmde olduğu kanatını an larsanız) cümlesi ile başlayan ve kitabın 56 ve 57 sayfalarında bulunan yazıların ;

Aynı kongrede Nerimanof Nerimanofun nutkunda yer alan 57 sayfa da (....Dört yıllık harp bize gösterdiği bütün milletleri zelaletten kurtaracak ilaç ancak komünizm dir, başka ilaç yoktur) cümlesi ile başlayıp 58 sayfa da sona eren yazıların ;

Aynı kongrede yoldaş Ali Haydar Karayel'in nutkunda yer alan 58 sayfa da (Rusya inkilabı umum cihan zahmet keşleri ah ve Halelerinin bir semeresidir) diye başlayan (Türk zahmetkeşleride o inkilabın bayrağı altında toplanarak saadet ve necat bekliyorlar) şeklin de devam eden yazıların aynı kongrede Nazımof Yoldaşın nutkunda yer alan 59 sayfa da (Yoldaşlar bizim gıarımız şarkı kurtarmak olsun bu da ancak komünizm sayesinde mümkündür) şeklinde başlayıp devam eden yazıların ;

Aynı kongrede İsmail Hakki Yoldaşın nutkunda yer alan 59 sayfa dan başlayıp 60 nci say fada sona eren (...Sırsalı pağaların pek çok sözlerini dinledik fakat bu sözler anadolu köylüsüne hiçbir fayda vermedi. Komünistler ise köylerde kırmızı çiğegin tohumlarını ekecek ve behbat Anadolu'yu bu surette yükseltecektir.) şeklinde başlayıp devam eden yazıların ;

Aynı kongrede Mehmet Emin Yoldaşın nutkunda yer alan 59 ve 60 sayfa da bulunan ve (....Bu günden itibaren Türkiyenin hakiki inkilabı uğrunda son katresine kadar kanımızı feda etmeye hazırız) şeklinde sona eren yazıların ;

Aynı kongrede ittihaz olunan mukarrerat bölümünde 65 sayfa da yer alan (...Müsteale keci devletler kimesizlik(ç) ailesinde doğrudan doğruya hakimiyeti eline almak için mübare zeye atılması, eski sermaye sistemi yıkılıp yerine beşeriyetin mihnetkeş kısmının saadet ve refahının temin eden komünizmin kaim olacağına şüphe biramanmaktadır) şeklinde başlayıp devam eden yazıların ;

Aynı kongrede Nazım Yoldaşın şark meselesi ile ilgili 89 sayfa da yer alan konuşma masında (Bunun ancak bir sureti halli vardır. Bu meseleyi meydana çıkaran burjuvazinin yıkılması, siyasi ve siyasi tabakkımın mahvi ve Türkiyede içtimai inkilabın inkıhafın ve şura hükümetinin kurulması. Yağasan müstakil Türkiye Sosyalist Şuralar Hükümeti) şeklinde başla yıp devam eden yazıların ;

Aynı kongrenin kararlar kısmında 97 sayfa da yer alan (TKF Türkiye'de şura hükümeti teessüs edip hakimeyet proleteryanın eline geçinceye kadar memleket dahilinde komünizm ru hunda (Kooperasyon) hareketi uyandırmaya çalışmaktadır.....) şeklindeki kararın ;

Aynı kongrede Zinelli Yoldaşın konuşmasında yer alan 99 sayfa da (...Azerbeycan da bir şark bürosu teşkil ettik, vazifesi proğramda burjuvaziye devirmek ve içtimai inkila bı hazırlamaktır) şeklindeki yazıların ;

Aynı kongrede 5 ve 6 nci içtimalarında Mustafa Suphi Yoldaşın irat ettiği nutkundan 103 sayfa da yer alan (.... Bütün ümit, istihsal dünyasının bütün mazmun sınıf ve milletleri ile birleşerek zülüm dünyasını yıkıma çalıışan hakiki hars ve medeniyete doğru ilerleyen inkilapçıların ve bu inkilapçıları şuşunda(ç) ağışunda toplayan komünist fırkasınıdır... Esasen mülkiyet devri-hazırdağı şekli ile bir hak olmaktan ziyade bir harafe mahiyetini arz eder ..) şeklinde yer alıp devam eden yazıların ;

Keza aynı kongrenin proğramı ile ilgili 108, 109, 111, 113 üncü sayfa da yer alan yazıların, İsmail Hakki Yoldaşın 134 ve 135 nci sayfa da yer alan nutkunun Türkiye K. Fırkası nın proğramı ile ilgili 144, 150, 151, sayfa dağı yazıların TKP'nin risalleri ile ilgili 168, 169, 175, 177, 184, 186, 188, 190, 191 nci sayfa da yer alan yazıların 207 nci sayfa dağı şirin Ziya gazetesinden aktarılan 243, 246, 248, 254, 259, 262, 266, 268, 269, 277, 278, 279, 284, 286, 289, 295, ve 303 nci sayfa dağı yazıların yukarıda içaret edildiğı gibi proleteryanın (İşçi sınıfının) diğer sınıfları ortadan kaldırması kendi diktatörlüğünü kurması mevcut ve müesses iktisadi ve sosyal nizamların ortadan kaldırılarak yok edilmesi ve yerine komünist bir düzenin kurulmasının gerektiğine içerdikleri görülmektedir.

TKK'nun 162 nci maddesinde yer alan (Kanunun cürüm saydığı neşriyatı nakletmek başlı başına bir cürüm olup faalileşen cesarettir. Hakikattan bu gibi neşriyatın muhtevi yatı, tasdik olunmadığına veya içtimai nakledildiğine yahut mesuliyeti başka bir kimsenin

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

tanamıyla derühte eylediğine dair bir kayıt ilavesi naklini mesuliyetten varestede kılmaz) şeklindeki hükümlü gereğince, dava konusu kitabın yazarı olan Mete Tunçay'ın cezai mesuliyetinin bulunduğu iddia edilmiş ve 19.7.1982 tarihli bilirkişi raporundada kitabın TCK.nun 142 maddesini ihlal eder nitelikte bulunduğu bildirilmiş isede sanığın dava konusu kitabı yayınlarken propağanda kastı ile hareket etmiş olup olmadığını hususunu araştırılması gerekmektedir.

Dosya icersinde bulunan Ankara Üniversitesi siyasi bilimler fakültesi dekanlığının 1.Eylül 1983 günlü cevabı yazısından sanık Mete Tunçay'ın dava konusu kitabın yayınlandığı tarihte adı geçen fakültenin siyasi teoriler bilim kürsüsünde doçent olduğu anlaşılmaktadır, yukarıda açıklandığı gibi dava konusu edilen eski sol üzerine yeni bilgiler isimli kitabın 1925 yılına kadar olan dönemdeki sol akımlarla ilgili kişiler kongre ve neşriyat ile ilgili dokümanları ihtiva ettiği anlaşılmaktadır, sanık siyasi teoriler bilim kürsüsünde çalıştığına göre bir siyasi akımın geçmiş yıllardaki durumunu gelişmesini faaliyetlerini incelemek bunlara ait belgeleri arayıp bulmak gerekli görüldüğü takdirde yayınlamak görevi dahilinde bulunmaktadır.

Yarıştay 8 ci ceza dairesi 16.3.1977 gün esas 1976/7882, Karar 971/2458 sayılı içtihadında toplumcu bilimlere yönelik bilimsel bir araştırma, öğrenme öğretme ve açıklama özgürlüğü amacıyla yayınlanan eserde propağanda kastının bulunmadığına işaret etmiştir,

Yukarıda belirtilen topluma karşı işlenen suçlar adlı kitabın 16-17 sayfalarında yer alan yarıştay 1. Ceza dairesinin 28.4.1971 günlü Esas 970/4037 karar 971/1510 ilamında (Bir eserin bilimsel nitelikte kabul edilebilmesi için bu eserdeki düşüncelerin usulü, objektif tarafsız mahiyet taşıması lazımdır) şeklinde hüküm bulunduğu görülmektedir.

Aynı kitabın 18-19 ncu sayfalarında yer alan aynı dairenin 26.3.1971 günlü esas 970/2140, Karar 1971/1051 sayılı ilamında (Bilimsel esas ve usul dışında ve tek taraflı olarak nakil edilmesi komünistlik propağandası mahiyetini taşıdığı) ifade edilmek suretiyle bilimsel esas ve usuller içinde objektif eserlerin propağanda mahiyetinde bulunmadığı anlaşılmıştır.

Keza aynı kitabın 34 sayfasında yer alan aynı dairenin 7.7.1970 gün 69/3192 esas 970/2286 karar sayılı ilamında (Bilimsel araştırma ve inceleme demek her hangi bir konunun (Objektif) nesnel olarak ele alınması bilim verileri ışığı altında ve tamamen tarafsız olarak eleştirip tartışılması demektir) hükmü yer almaktadır.

Böylece yarıştayın çeşitli içtihatlarında bir konunun objektif olarak ele alınması, bilim verileri ışığı altında tarafsız olarak eleştirilmesi halinde, Suç tarihinde merii olan anayasanın 21. maddesinde yer alan her kesin bilimi serbestce öğrenme, öğretme açıklama yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkında sahip olduğu yolundaki hükümlü gereğince bunların suç olmayacağına karar vermiş olduğu görülmektedir,

Sanık Mete Tunçayın yukarıda açıklandığı üzere siyasi bilimler fakültesinde ve siyasi teoriler kürsüsünde doçent olarak görev yaptığı anlaşılmışına, yakın tarihimizdeki siyasi akımları incelemek görevi dahilinde bulunmasına dava konusu eski sol üzerine yeni bilgiler adlı kitapda yakın tarihimizin bir bölümündeki sol akımlarla ilgili kişilerin yaşantıları konuşmaları faaliyetleri bu akımla ilgili olarak yapılan kongreler bu kongrelerdeki konuşma ve kararlar nesredilen program nizamname ve risalleler, yine aynı dönemde çeşitli gazete ve dergilerde yayınlanan havadis ve yazıların bilirkişi heyeti tarafından düzenlenen 13.6.1983 günlü raporda açıklandığı gibi ard arda ortaya konduğu her hangi bir yorum yapılmadığı üslubun mümkün olduğu kadar yansız, belgesel bir nitelik taşıdığı ve bunların asıllarına tamamen uygun şekilde yazarın katkısı olmaksızın aktarıldığı belge-Doküman niteliğinde bulunduğu anlaşılmışına, böylece dava konusu kitapdaki konuların objektif olarak ele alındığı bilimsel usul ve esaslara uygun ve tarafsız olarak nakledildiği tahakkuk etmesine göre suç tarihinde merii anayasanın 21. maddesinde yer alan öğrenme, öğretme açıklama ve yayma hakkına dayanarak hareket ettiğini ve eylemlerinde propağanda kastının bulunmadığını kabul etmek gerekli görülmüştür.

Bu nedenlerle 19.7.1982 günlü bilirkişi raporundaki mütalaya iştirak edilmiş tir. Böylece sanığın eylesinde propağanda kastının mevcut olmadığı anlaşıldığından hakkında beraat kararı verilmesi gerekli görülmüştür.

Tuncay

Jual

(GEREKÇELİ HÜKÜM)

Mah. No 198 / 861)

Sahife 5.

H Ü K Ü M

Yukarıda açıklanan nedenlerle;

Sanık Mete Tuncay'ın hareketlerinde kendisine yükletilen suçun unsurları mevcut olmadığı anlaşıldığından misnet suçdan BERAATİNE

28.11.1983 tarihinde Askeri Savcı Oğuz Keser huzuru ile sanık Mete Tuncay ve vekili Av. Nebil Varay'un yüzlerine karşı talep gibi ve Askeri Yargıtay yolu açık olmak üzere oy birliğiyle karar verildi, ayrıca ve usulen anlatıldı. 28.11.1983

BAŞKAN

İŞ BU KARAR ASKERİ YARGITAY 3.DAİRESİNİN 3.4.1984 GÜN VE 1984/171-168 SAYILI İLAMI İLE TEYDİLANAN KARARININ SURETİYLE KESİNLEŞMİŞTİR.15.5.1984

A. Bedri SARACIOĞLU
Hakim Kd. Albay
3 Nolu As. Mah. Kd. Hakimi

TÜRKİYE SOSYAL TARİH ANAŞTIRMA MERKEZİ